

№ 10/1960.

LAGUTSKOTTETS betänkande № 10/1960 i anledning av landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med anhållan om berättigande för landskapsstyrelsen att med Oy Yleisradio Ab ingå avtal om upprättande av en radiosändare på Åland. (№ 24/1959)

Den 19 september 1959 remitterades förenämnda ärende till lagutskottet för utlåtande, varefter utskottet genom sin ordförande samt ledamöterna Påvals och Persson jämte landskapssekreteraren Rolf Sundman vid besök i Helsingfors trädde i förbindelse med direktionen för Finlands rundradio. Underhandlingar ägde rum den 23 september i Helsingfors på basen av landskapsstyrelsens förslag till avtal och fortsattes i Mariehamn den 7 sistlidne januari, då programdirektören för bolagets svenskspråkiga sändningar, filosofiemagistern Christoffer Schildt såsom representant för bolaget besökte orten och sammanträffade med utskottets samt landskapssekreteraren Sundman. Därvid framlades från rundradions sida ett motförslag. Såsom resultat av dessa förhandlingar har utskottet från Oy Yleisradio Ab fått mottaga här bilagda utlåtande och förslag till avtal. Utlåtandet berör skiljaktigheterna mellan bolagets och landskapsstyrelsens förslag, varför utskottet får hänvisa till detsamma.

Såsom landskapsstyrelsen i första stycket på sidan 2 i sin framställning framhåller, är ävtalet icke en sådan angelägenhet, som faller under landskapsstyrelsens behörighet, med mindre landstinget särskilt berättigar landskapsstyrelsen att ingå avtalet. Härom är utskottet ense med landskapsstyrelsen, dock endast såvitt ärendet rör principen om landskapets bevarande såsom enspråkigt svenskt. Däremot torde det icke ankomma på landstinget att uttala sig om vissa förvaltningsdetaljer och att utarbeta förslag till avtal med Oy Yleisradio Ab i den form att det kan antagas oförändrat. Sålunda är bl.a. spørsmålet om näringstillstånd en ren förvaltningsangelägenhet, som landskapsstyrelsen måste taga ställning till vid tillämpning av landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet av den 10 april 1957 (№ 11/1957). De punkter i kontraktet, som hänföra sig till lämpligheten och ändamålsenligheten av detaljer på sidan om de språkliga intressena, alla förvaltningsfrågor med andra ord, äro angelägenheter, som utskottet icke har att befatta sig med.

De punkter i avtalet, som hänföra sig till landskapets rent språkliga intressen, äro främst punkterna 2) och 4). Dessa hava enligt utskottets uppfattning i rundradions förslag fått sådan utformning, att

landstinget kan godkänna dem, även om de i viss mån avvika från det i landskapsstyrelsen uppgjorda förslaget. I punkt 2) föreslås, att programnämnden skall tillsättas av bolagets direktion. Detta har upplysts vara princip inom bolagets förvaltning, då fråga är om lokala programnämnder. Men då tillsättandet skall ske enligt landskapsstyrelsens förslag, synes landskapets intressen tillgodosedda. Enligt 3) punkten skall den lokala programchefen åter tillsättas av direktionen på förslag av programnämnden, ehuru han står i tjänsteförhållande till bolaget, vilket innebär att han måste åtnjuta den av landskapsstyrelsen föreslagna programnämndens förtroende.

Rundradion har icke accepterat landskapsstyrelsens förslag om rätt för programnämnden att styrka eller utesluta program enligt fri prövning. Skälen för rundradions inställning klargöras i utlåtandet. Utskottet har under förhandlingarna sökt vinna gehör för ett medlingsförslag, enligt vilket punkt 4) skulle få följande lydelse: " 4) Bolaget förbinder sig i en följd. Programnämnden äger dock rätt att på sakliga skäl i samråd med programdirektören stryka program, såvida åtgärden icke står i strid med bestämmelserna i bolagets koncession, varvid bolaget skall utesluta sådant program ur sändningen över den åländska sändaren. Utöver dessa sändningar sändare i landskapet." Medlingsförslaget har dock icke godtagits.

Vid närmare begrundande har utskottet, på det att möjligheten att uppnå ett avtal icke helt skall förfalla, ansett att uteslutningsrätten kan frångås. Kravet på rätt för programnämnden att stryka sådant program, som icke gillas av ålänningarna, framfördes för att utesluta t.ex. för vår lagstiftning och våra förhållanden främmande propaganda. Inpasset "om programnämnden så besluter" säkerställer dock de språkliga garantierna. Ifråga om de lokala programmen har den svenska programledningen i Helsingfors förbehållits en vetorätt, men sådan synes ej kunna undvikas. Då avtalet är avsett att vara tidsbestämt på fem år med ömsesidig uppsägningsrätt, på vilken landskapet har att falla tillbaka, om utskottets förslag i praktiken skulle visa sig vara mindre väl betänkt, kan utformningen av 4) sålunda godkännas.

Beträffande 5) punkten, som reglerar principerna för de lokala programmen, har upplysts, att tanken är att den åländska radion, om så önskas, skall kunna ordna eget program över en sändningstid om en timme i veckan, antingen sammanhängande eller uppdelat. Detta har sin stora betydelse för landskapet. Tillkomsten av en fullständig studio med tillräckliga tekniska resurser för lokal upptagning är ett

-3-

viktigt led i utvecklingen för spridande av kunskap om förhållandena inom landskapet.

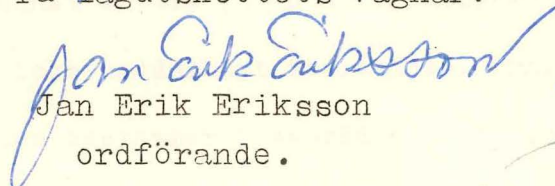
Angående punkt 5) mom. 2 har upplysts, att detta är ett direkt citat ur bolagets avtal med staten om koncession samt om punkterna 8) och 9) att de rutinmässigt ingå i reglementena för lokala programnämnder.

Utskottet kan sålunda konstatera, att avtalets 2) och 4) punkter garantera en rent svenskspråkig utsändning över den åländska radion och får därför för landstinget värdsammast föreslå,

att landstinget i sitt svar till landskapsstyrelsen ville framhålla, att hinder från landstingets sida icke möter för landskapsstyrelsen att, såvitt detta gäller garantierna för rent svenskspråkig utsändning, ingå avtal med Oy Yleisradio Ab om uppförande av en ultrakortvågs-sändare på Åland enligt bolagets förslag.

Mariehamn den 24 mars 1960.

På lagutskottets vägnar:


Jan Erik Eriksson
ordförande.


Axel Kufschinoff
sekreterare.

Närvarande i utskottet: Jan Erik Eriksson, Nils Dahlman, Paul Påvals, Eliel Persson och Gösta Nordman.

A v t a l.

Mellan Oy Yleisradio Ab, nedan kallat bolaget, och Ålands landskapsstyrelse, har följande avtal träffats:

1) Bolaget uppför inom landskapet en ultrakortvågssändare, för programöverföringen nödiga anläggningar samt inrättar en studiolokal i Mariehamn för inspelning och utsändning av rundradioprogram enligt nedanstående villkor.

2) Bolagets direktion tillsätter på förslag av landskapsstyrelsen för ledningen av sändarens verksamhet en programnämnd bestående av fem (5) medlemmar och två (2) suppleanter för dem. Av medlemmarna avgå vartannat år två (2) och vartannat år tre (3) och av suppleanterna varje år en (1). Avgående medlem må icke omedelbart återväljas. Programnämnden sammanträder på tid, som nämnden bestämmer i samråd med den lokala programchefen. Programnämnden är beslutförför då tre medlemmar är närvarande. Vid sammanträdena föres protokoll över besluten.

3) Bolagets direktion antager på förslag av programnämnden en lokal programchef, som står i tjänsteförhållande till bolaget. Ställföreträdare för programchefen, sekreterare i nämnden och skattmästare antages på samma sätt. Av dessa befattningar kan flera anförtros samma person. Programchefen är ordförande i programnämnden, men äger icke deltaga i fattande av beslut.

4) Bolaget förbinder sig att över sändaren i landskapet radiera alla svenskspråkiga sändningar i Finlands rundradio, vilkas sammanlagda programtid omfattar minst trettio(30) minuter i en följd. Utöver dessa utsändningar kan, om programnämnden så besluter, även sådana musikprogram, vilka

radieras före eller efter bolagets svenskspråkiga utsändningar sändas över den åländska sändaren. För detta ändamål erhåller programnämnden varje vecka det program, som skall sändas under nästföljande fem (5) veckor av bolaget. Programnämnden är skyldig att för den svenska programledningen i Helsingfors anmäla om sådana extra program, vilka den önskar att skall gå ut över sändaren i landskapet.

5) Utöver de i mom. 4 nämnda uppgifterna äger programnämnden att utarbeta och godkänna de lokala program för Åland, som radieras över sändaren, dock sålunda att programdirektören för bolagets svenskspråkiga utsändningar äger att fastställa programnämndens beslut.

Lokalprogrammen bör vara omväxlande, till innehåll och framförande värdefulla, sakliga och opartiska samt erbjuda lämplig underhållning. Vid programplaneringen skall huvudvikten läggas vid en förkovran av folkbildningen och vid förmedlingen av ändamålsenliga uppgifter och nyheter. Programmen skall i allmänhet väljas så att man kan antaga att framställningen intresserar en så stor del av licensinnehavarna som möjligt och så att olika slag av godkända intresseområden blir i lika hög grad uppmärksammade.

Affärs- och annan därmed jämförbar reklam genom rundradion är förbjuden.

6) Landskapsstyrelsen förbinder sig att medverka till att bolaget erhåller en studiolokal i Mariehamn för den i avtalet avsedda programverksamheten. Bolaget har rätt att utan tillstånd av programnämnden disponera studiolokalen även för inspelning och upptagning av program för utsändning över andra sändare än sändaren i landskapet.

7) Bolaget står för samtliga kostnader för uppförande och inrättande av de i mom. 1 nämnda anläggningarna samt deras drift, funktionärernas avlöning, programnämndens arvoden och de uppträdandes honorering, så och andra utgifter, som kunna följa av rundradiosändningarna enligt detta avtal.

8) Programnämnden äger övervaka att de för den lokala programverksamheten beviljade medlen används ändamålsenligt och med iakttagande av de normer som fastställts av bolaget.

9) Skattnästaren skall på programnämndens vägnar månatligen tillställa bolaget redovisning jämte originalverifikat över användningen av de för programverksamheten anvisade medlen.

10) Detta avtal, som uppgjorts i tvenne likalydande exemplar, ett för vardera parten är gällande från den dag sändaren i landskapet vidtar med sin regelbundna verksamhet fem (5) år framåt och fortfar att gälla två (2) år i sänder såframt det inte sex (6) månader före kontraktstidens utgång uppsagts av någondera parten. Den uppsägande parten äger i samband med uppsägningen att inlämna förslag till nytt kontrakt.

Helsingfors, den

Oy YLEISRADIO Ab

Mariehamn, den

PÅ LANDSKAPSSTYRELSENS VÄGNAR:

Till lagutskottet inom Ålands landsting.

Den 23 september 1959 mottog Finlands rundradio av representanter för lagutskottet inom Ålands landsting ett förslag till överenskommelse mellan landskapsstyrelsen och rundradion om upprättandet av en ukv-sändare på Åland. Förslaget är uppgjort av landskapsstyrelsen och framlagt för Ålands landsting vid dess extra session i september 1959. Landstinget har remitterat landskapsstyrelsens framställning till lagutskottet i och för ytterligare beredning och inbegärt dess utlåtande. Innan lagutskottet avger sitt betänkande till landstinget har utskottet ansett det ändamålsenligt att inhämta Finlands rundradios uppfattning om det föreslagna avtalet.

Såsom redan framhölls från rundradions sida vid överlämnandet av landskapsstyrelsens förslag innehåller detta sådana villkor, vilka väsentligt avviker från gällande principer inom bolaget, och det har därför varit nödvändigt för direktionen för Finlands rundradio att innan den avger sitt utlåtande inhämta förvaltningsrådets åsikt. Till grund för behandlingen i bolagets förvaltningsråd har legat ett av direktionen uppgjort motförslag, som innehåller de bestämmelser till avtal med landskapsstyrelsen rundradions ledning anser sig kunna acceptera. Förvaltningsrådet har godkänt det av direktionen uppgjorda förslaget, som härmed överlämnas till lagutskottet.

Då det av rundradions ledning utformade förslaget till överenskommelse på väsentliga punkter avviker från det av landskapsstyrelsen framlagda

- 2 -

avtalsutkastet ber direktionen för Finlands rundradio att få motivera varför bolaget icke i alla avseenden har ansett sig kunna tillmötesgå de åländska önskemålen.

Såsom av framställningen till landstinget framgår förutsätter man på åländskt håll att bolaget innan det vidtar med verksamheten införskafter tillstånd att idka näring i landskapet Åland. Enligt den utredning av saken som direktionen införskaftat är dock ett sådant tillstånd icke nödvändigt och detta villkor har därför icke kunnat godkännas av Finlands rundradio.

Enligt det åländska förslaget skulle avtalet kunna sägas upp när som helst så fort det trätt i kraft, vilket i betraktande av att rundradion blir tvungen att investera betydande belopp i sändaren och den till den anslutna studion icke kan anses förenligt med bolagets intressen.

Denna bestämmelse har därför ändrats så att bolaget såsom villkor för upprättandet av sändaren stipulerat att avtalet skall vara i kraft fem (5) år framåt från den dag sändaren vidtar med sin regelbundna verksamhet och fortfar att gälla två (2) år i sänder såframt det inte sex (6) månader före kontraktstidens utgång uppsagts av någondera parten.

Den ur principiell synpunkt viktigaste punkten i den åländska framställningen är dock den 4:e. Enligt dessa villkor skulle den lokala programnämnden i Mariehamn ha rätt att utesluta sådant program, som icke gillas av ålänningarna, och ersätta det med lokalt stoff eller grammofonmusik. En dylik rätt för ålänningarna att censurera det svenska riksprogrammet över Finlands rundradio kan emellertid enligt direktionens uppfattning icke komma ifråga, då detta därigenom skulle stympas och inte längre kunna betraktas såsom det officiella programmet. Därtill kommer att den praktiska efterlevnaden av



- 3 -

denna bestämmelse också skulle medföra svårigheter. På grund av radioarbetets natur måste ändringar i det uppgjorda programmet ibland vidtas med synnerligen kort varsel utan att det vore möjligt att inhämta den åländska programnämndens godkännande. En dylik uteslutningsrätt för ett underordnat organ skulle dessutom kunna leda till att meddelanden och informationer av riks-viktig natur icke vidarebefordrades av den åländska sändaren.

I direktionens förslag har därför punkt 4 fått en sådan formulering att alla svenska sändningar, vilkas sammanlagda programtid omfattar minst trettio (30) minuter i en följd, skall förmedlas av sändaren, utan att den åländska programnämnden har rätt att utesluta enskilda program. Däremot kan ålänningarna, om de så önskar, erhålla även sådana musikprogram, vilka radieras före eller efter de svenskspråkiga sändningarna. I praktiken innebär dessa bestämmelser att alla svenska program skulle radieras över den åländska sändaren med undantag för morgon- och dagsnyheterna samt vissa dagar även de sena nyheterna, vilka förekommer isolerat inom ramen för de finskspråkiga utsändningarna.

Övriga punkter i det av direktionen uppgjorda motförslaget till avtal är överensstämmande med reglementena för bolagets lokala programnämnder och innehåller bestämmelser om programnämndens sammansättning och tillsättande, lokalprogrammets innehåll, de för programverksamheten beviljade medlens förvaltning och honoreringsprinciperna.

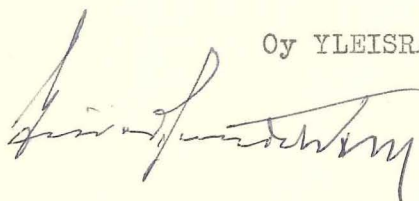
Direktionen för Finlands rundradio önskar till slut framhålla, att för så vitt Ålands landsting anser sig kunna ge landskapsstyrelsen fullmakt att på de av bolaget accepterade villkoren ingå överenskommelse om upp-

- 4 -

rättandet av en ukv-sändare på Åland, kommer bolaget omedelbart att skrida till byggnadsplanernas förverkligande, så att stationen redan innevarande år kan träda i funktion.

Helsingfors, den 8 mars 1960.

Oy YLEISRADIO Ab



Christoffer Schildt

Bilaga: Direktionens förslag till avtal med Ålands landskapsstyrelse om upprättandet av en radiosändare och en studio på Åland.